

områder/lande anført de vigtigste tidsskrifter med en kort karakteristik af deres »ansigt«. Netop fordi så meget af den historievidenskabelige forskning finder sted i tidsskriftsartikler, er denne oversigt et værdifuldt arbejdsinstrument. Det samme er den øvrige litteraturliste, der henviser til de af forfatterne benyttede arbejder, men det må undre, at man på det nærmeste har udeladt alle henvisninger til den nordiske litteratur om de pågældende emner.

Inga Floto

Kvindfolk 1-2. En Danmarkshistorie fra 1600 til 1980. Redigeret af ANNE MARGRETHE BERG, LIS FROST OG ANNE OLSEN. Billedredaktion ved KARIN LÜTZEN. Kbh., Gyldendal, 1984.

Et kollektiv af akademisk uddannede kvinder fra forskellige fagområder – litteratur, psykologi, retshistorie, historie – har forfattet en 2-bindshistorie om kvinder i Danmark. Den spænder over tiden fra 1600 til i dag, og fremstillingen er kronologisk i sin grundstruktur, men bygget op af tematiske afsnit, hvis tidsmæssige grænser undertiden er ret svævende. Det gælder især de første kapitler i bd. 1, som f.eks. »Hekse, kloge koner og jordemødre« og »Hverdag på landet«.

Det er en begivenhed, at der er kommet en ny, samlet fremstilling af danske kvinders historie og her skal den vurderes – også i forhold til tidligere historieskrivning på feltet. Det springer straks i øjnene, at den er ung i tankegangen, meget lidt historisk bevidst med hensyn til, hvad der før er skrevet. Den bryder i sit anslag med en tradition uden rigtig at kende den, og det giver en friskhed, en oplevelse af fortiden som var det ukendt land, der dukkede op i horisonten for første gang. Før »Kvindfolk« forelå på markedet Johannes Steenstrups »Den danske kvindes historie, fra Holbergs tid til vor, 1701 til 1917« fra 1917 (foto. genoptryk med indledning af Thelma Jexlev, København 1984) samt den lille velskrevne oversigt over »Kvindens stilling i det danske samfund«, forfattet 1943 af historikeren Aagot Lading. Både Steenstrups og Lading forsøger at placere kvinders historie i den almindelige samfundssammenhæng, og det er et klart minus ved »Kvindfolk«, at den stort set giver afkald på det. Det er kvindernes vilkår, oftest de elendigste, der sættes i centrum, med det resultat, at de områder af tilværelsen, som mænd og kvinder deler med hinanden forsvinder i tågen. Kvindeskikkelser træder stærkt frem og kommer til at opfylde forfatterens mål: at give fremtidens unge kvinder identifikationsmuligheder.

Den synsvinkel, der anlægges overalt, er kvindebevægelsens. Vinkelen er lagt ud fra ønsket om at finde og hædre kvinder, der trodsede patriarkatet, gjorde oprør mod undertrykkelsen. Bogens tone er en kollektiv stolthed over kønnet, og det er en tone der ligger fjernt fra såvel den medfølelse Laurits Engelstoft, der i sin prisopgave om »Qvindekjønnets huslige og borgerlige Kaar« i 1799 begræder kvindekjønnets tilværelse, som »en Kjæde af Fornedrelse og Elendighed« som fra Johanne Skovgaard og Ellen Jørgensen, der i »Danske Dronninger« fra 1909 lovsynger »de stille dyder, hvormed kvinder altid byggede landet«.

Det gennemgående i »Kvindfolk 1-2« bliver, at de aktive, seje og trodsige kvinder kommer frem i lyset, både hvor de udfoldede sig individuelt og kollektivt som ved barselsfester, i lærerindekollektiver eller i forrige og dette århundredes kvindeorganisationer. Her lægger »Kvindfolk« et andet stof frem end det den

tidligere tradition har interesseret sig mest for. Selvom kvindeforskningen her i landet endnu er ung, vidner »Kvindfolk« om, at der er grøde på feltet, og bogen er på mange områder præsentation af ny forskning. Der er mange afsnit, der står flot, fordi de handler om små, overskuelige og gennemarbejdede felter. Det er godt, fordi vi får meget nyt at vide, men kritisabelt, fordi man har valgt at springe teoretiske og metodiske betragtninger, endsige diskussioner over. Og her står »Kvindfolks« forfattere ellers med noget bedre kort på hånden end forgængerne! Det er et virkeligt savn for fagfolk af begge køn, at den internationale forskning på næsten ethvert felt lades ude af betragtning, selvom den naturligvis har sat sine tydelige spor i indholdet.

Hvorfor dette valg? Det skyldes vel først og fremmest ønsket om at give et så bredt udsnit af danske kvinder som muligt en Danmarkshistorie. Er det så lykkedes? Mon ikke. Bogen virker appetitvækkende. Et overdådigt billedmateriale, smukt papir, typografi, overhovedet læservenlig i det ydre. Den rummer også forsøg på at finde en ny stil for historieskrivning med afprøvning af fiktionens muligheder. Jeg afviser ikke tanken, men finder ikke forsøget talentfuldt. Jeg beklager mest, at fremstillingen ikke – bare ind imellem – er spørgende og diskuterende. Det har den almindelige læser også brug for, selvom hun sikkert også vil føle sig opbygget og oplyst efter læsningen af de to bind. Faghistorikeren, der ønsker en solid fremstilling af danske kvinders historie, anskuet i samfundssammenhæng, dansk og europæisk, med en klar teoretisk og metodisk tilgang til emnet må vente.

Nanna Damsholt

Krig og samfund: Fra stenalderfejde til atomkrigstrussel. Den jyske Historiker nr. 31–32. Aarhus, Forlaget Modtryk, 1985. 168 s. Ill. Kr. 145.

Tidsskriftet »Den jyske Historiker« har koncentreret et af sine numre om temaet »krig og samfund«. Formålet er at »støtte den form for »naivitet« der består i at »tale og arbejde for fred uden om de politiske magthaveres organisationer« og derved »være med til at erindre om krigens rædsler til alle tider« (s. 3). Det sker ved at »udvide behandlingen og analysen til et mere totalt samfundsmæssigt plan« (s. 7), hvorved er udtrykt, at de fleste bidrag handler om alt andet end krig i ordets egentlige betydning.

Det må nok siges, at indledningens programudtalelse skræver over mere, end der er dækning for i de enkelte, emnemæssigt særdeles heterogene bidrag. Hvad der gives, er propaganda- og ideologihistorie, social og økonomisk historie og andet interessant, alt sat på samme brøk med krig som fællesnævner. Artiklerne begynder med Lotte Hedeagers og Kristian Kristiansens skitse til en socialhistorisk syntese over vor oldtid på grundlag af de arkæologiske fund, idet de ser den militære og den samfundsmæssige udvikling som to sider af samme sag (hvilket ikke synes at love godt for freden). Og de ender med Jørgen Würtz Sørensens anvisning til vennerne ude ved den latinamerikanske guerillafront, at »analyserne ikke skal koncentrere sig om bonde- og arbejderbefolkningen, men i høj grad se på modstandernes forbløffende evne til at lære«, for ellers kommer man til at »vente tyve år, før USA igen »klokkes« i det« (s. 165) – et budskab, der ikke umiddelbart virker særligt fredeligt. Ind imellem fortæller Tønnes Bekker-